

Katerakoli javna politika ima tako prednosti kot slabosti, te pa so lahko tako jasno vidne kot tudi nepredvidljive. Zdrav razum ponavadi ne zadostuje za sodbe o tem, ali so javne politike dobre ali ne. Alternativa je seveda spodbujanje politik, ki temeljijo na dokazih: opazovanje izkušenj drugih držav, občasno testiranje pilotnih programov in nenehno preverjanje, ali določena politika dosega zastavljene cilje.

gih čudovitih deželah in mnogih čudovitih obdobjih – in so skoraj, a ne popolnoma univerzalne, niso vedno v medsebojni harmoniji. Nekateri so, druge ne.«

Kot je pojasnil Berlin, so ljudje vedno hrepeneli po svobodi, varnosti, enakopravnosti, sreči, pravičnosti ali znanju. Vendar absolutna svoboda ni združljiva z absolutno enakopravnostjo. Če bi »bil človek popolnoma svoboden, bi imeli volkovi pravico pojesti ovce«. Pravičnost je v konfliktu z usmiljenostjo, enakopravnost z odličnostjo, avtonomija posameznika s socialno kohezijo. Ustvarjalnega mišljenja in spontanosti ni mogoče uskladiti s potrebo po planiranju in organiziranju. Tudi znanje – ki je po Berlinu najbolj plemenito izmed vseh stremeljenj – ni vedno usklajeno s srečo, saj

me spoznanje o tem, da imam neozdravljivo bolezen, ne bo osrečilo. Enotne utopije torej ni. Najprej zato, ker si ne prizadevamo vsi za isto – obstajajo ljudje, ki potrebujejo varnost, da bi se počutili srečne, in oni, ki potrebujejo nevarnost, da bi se počutili žive. In drugič zato, ker nam, kljub nenehnemu trudu, nikoli ne bo uspelo uskladiti vseh vrednot naenkrat.

Zdrav razum kot ekstremizem?

Kot sem omenil že na začetku prispevka, se politične stranke pretvarjajo, da v vsaki razpravi obstaja ena sama pravilna, zdravorazumska pozicija. Kot smo videli, je ta ideja napačna. In če jo pripeljemo do skrajnosti, je lahko tudi nevarna. Najprej, če se prepričamo, da obstaja nekaj takega kot utopija na doseg naše roke – preprosta in očitna rešitev za vse probleme človeštva –, bi moji somišljeniki in jaz, kot nas je opozoril Berlin, morali zaključiti »da nobena cena ni previsoka za vstop v takšen raj«. In drugič, če zavračamo negotovost, moramo sprejeti, da tisti, ki se ne strinjajo z nami, to počno iz egoističnih vzgibov. V obeh primerih razprava izgubi svoj pomen in se zvede na nesmiseln boj med dobrimi in zlimi.

Menim, da ti dve nevarnosti obstajata od nekdaj in sta še vedno prisotni. Kljub temu ni razloga, da bi zapadli v fatalizem ali relativizem. Dovolj je že, da nadaljujemo s tem, kar pravzaprav že vseskozi počnemo: z ustvarjanjem civilnih sfer, ki se poslužujejo demokracije za dosego soglasja, in napredujejo tako, da pomirijo napetosti med vrednotami. Zato včasih žrtvujemo del samostojnosti v prid varnosti, iščemo ravnovesje med redom in spontanostjo ter žongliramo med željo po znanju in blaženo nevednostjo. \

PREVOD: KATJA PAHOR

Idiotška hierarhija

Skupno dobro v katoliški perspektivi

MARC BARNES

Težko je zagovarjati dejstvo, da je hierarhija ključna za doseganje dobrega pri človeških bitjih. Beseda ima sicer pozitiven izvor, »ureditev angelov«, a v naši odčarani dobi jo uporabljamo skoraj izključno v pomenu ureditve od najvišjega do najnižjega člana v nekem sistemu, v splošni zavesti pa se beseda nanaša na nekakšno nepresojno piramidno shemo. Odpor do tega pojma ni neutemeljen. Ljudje »hierarhijo« ponavadi izkusimo kot zatiranje in korupcijo, bodisi znotraj korporacij, kjer mezno suženjstvo spodnjih slojev služi zaslužku zgornjih, ali znotraj birokracij, kjer tisti spodaj trpijo zaradi napak tistih zgoraj.

Težko je torej biti katolik. Rasti znotraj pedagogike katoliške cerkve pomeni rasti v hierarhiji in skozi hierarhijo. Naj je izražena v estetski obliki, na primer v »poljubu miru«, ki ga pri tridentinski maši duhovnik prenese na diakona, ta na poddiakona, ta pa končno na ministrante, ali pa v ureditvi avtoritete od papeža do škofa vse do duhovnika, ki si jo mora zapomniti vsak otrok, ki odrašča v ameriškem Biblijskem pasu (*Bible Belt*), da bi se lahko spopadal s protestantskimi vrstniki – hierarhija je povsod.

Glede na očitne primere korupcije, ki spodjedajo hierarhijo Cerkev, je za vsakega katoličana, ki bi rad ohranil svojo vero, ključno, da razvije filozofijo hierarhije oziroma da razišče, kaj hierarhija lahko ponudi svetu, ki se mu upira sam koncept hierarhije. Brez pozitivnega zagovora tega pojma lahko katoličani zapademo v nekakšno ekleziastično kartezijanstvo, po katerem ločujemo med Resnično cerkvijo (ki je izključno duhovna entiteta) in Hierarhično cerkvijo (ki je izključno zgodovinski slučaj). Katoliško razumevanje hierarhije pa ne služi le ohranjanju enotnosti Cerkev in njene specifične identitete: človeka kot takega razume kot hierarhično bitje in s tem razširja domet hierarhije onkraj cerkvenih zidov v vsakdanje življenje, kjer služi kot ključen element za razcvet človeštva.

Hierarhija, struktura moči in vzpostavitev skupnosti

Idejo lahko najbolje razložimo negativno: če hierarhija obstaja zato, da služi določeni plasti svoje ureditve (najbogatejšemu odstotku Zemljanov, škofom ali pa šefu), ni več hierarhija kot taka, temveč struktura moči. Šele ko hierarhija obstaja zato, da bi služila smotru izven sebe, si zasluži polni pomen te besede. Tako lahko

96. člen (javni interes)

V pogodbi mora biti konkretno in jasno določeno, kateri namen in cilji pogodbe sestavljajo javni interes, kot je splošno opredeljen v predpisu oziroma nacionalnem programu za kulturo.

97. člen (sprememba pogodb)

Če je bil znesek javnih sredstev v pogodbi določen glede na predvidevanje, da sredstva proračuna, namenjena za kulturo, v času veljavnosti pogodbe ne bodo manjša kot so bila ob podpisu pogodbe, pa so se kasneje zmanjšala v takšnem obsegu, da kulturnega programa oziroma projekta ni več mogoče izpolniti v dogovorjenem obsegu, se pogodba iz tega razloga v javnem interesu spremeni.

ločimo med dvema tipoma hierarhije; med hierarhijo v strogem pomenu in strukturo moči, ki se izdaja za hierarhijo. Pri slednji gre za idiotsko hierarhijo (iz *idios*, »kar je lastno nečemu«), torej hierarhija, ki se je obrnila proti sami sebi, da bi služila nekemu razredu, medtem ko je prva ekstatična hierarhija (iz *ex-stasis*, »stati izven sebe«) in je usmerjena k smotru onkraj sebe.

Težko je zanikati, da je ekstatična hierarhija nekaj veličastno človeškega. Če gradim hišo in se mi pri tem pridruži prijatelj, ki se na stvar spozna bolje od mene, bova spontano vzpostavila hierarhijo. Sam se bom odpovedal svojim poskusom kompleksnega zidarstva in se osredotočil na naloge z nižjo zahtevnostjo (npr. na mešanje betona), prijatelju pa pustil, da uporabi svoje znanje višje stopnje. Prijatelja zaradi njegovega »nadrejenega« položaja ne bom preziral, ker nama bo ravno takšna ureditev najboljše služila pri doseganju najinega skupnega cilja – hiša bo zgrajena bolje kot sicer. Najina hierarhija stremi k nečemu. Sva ekipa.

Nekaj radostnega je v tem, da najdem nekoga, ki je boljši od mene – v kolikor je cilj, h kateremu stremim, izven mene. Če pa hlepim po lastnem zadovoljstvu, udobju ali napredovanju, postane obstoj višjega položaja v hierarhičnem redu priložnost za odpor. Moj prijatelj ni več ključen za doseg cilja dobro zgrajene hiše in postane tekmeč pri doseganju lastne sreče. Ima boljšo plačo in zaseda položaj, ki njegovim potrebam služi bolje, kot moj položaj služi mojim. V tem primeru obstoj višjega zanika nižjega, prej pa je obstoj višjega služil skupnemu cilju tako nižjega kot višjega. Nižji postane zgolj uporaben za višjega, prej pa sta oba prispevala k cilju izven nji. Hierarhija postane idiotska, njeni člani se namesto na dobro zgrajeno hišo osredotočajo nase.

Hierarhija je nekaj čudovitega, če jo razumemo ekstatično. Ni nekaj grobo vsiljenega. Je družbeni red, ki ga ljudje zarišejo sami, v

svoji skupni viziji cilja. Hierarhija v tem pomenu ni v nasprotju z enakostjo – vsi člani so enako usmerjeni k skupnemu dobremu. V nasprotju ni niti z raznolikostjo – z njo se napaja, saj je prava konfiguracija nizkega in visokega najbolj učinkovit način za doseg cilja, ki presega vsako posamezno raven znotraj hierarhije. Vsakdo, ki je izkusil navdušenje nad pripadnostjo ekipi, pozna ta občutek, ko se hierarhija vzpostavi kot spontan odziv človeškega srca, ko stremi po nečem izven sebe.

Radost hierarhije

Taka je tudi narava cerkvene hierarhije. V svojih temeljih je urejena tako, da dosega smotre izven sebe – čaščenje Boga, odrešenje duš in univerzalno združitev vsega človeštva v Kristusu. Ureditev višjih in nižjih redov – škof, duhovnik, diakon, laik – je učinkovit način za doseg teh smotrov. Napetost med »duhovščino« in »laiki« je jasen znak, da smo pozabili, kaj kot Cerkev počnemo. Pozabili smo cilj, ki presega vse nas in nas združuje v raznoliki enakosti.

Ideja o skupnem smotru, ki človeško skupnost razvršča med višje in nižje, v svojih temeljih nasprotuje marksistični dialektiki, ki predpostavlja neizogiben razredni boj, ki kulminira v izginotju razredov. Enotnost, ki tako nastane, izvira iz sploščitve raznolikosti in se ne opira na tisto skupno dobro, za doseg katerega je potrebna raznolikost v položajih. Vplivna okrožnica *Rerum Novarum*, ki jo je objavil papež Leon XIII. leta 1891, danes zveni naivno, ko pravi, da mora Cerkev »povezati razrede v prijateljstvu in dobrem duhu« in da »vzajemen dogovor med razredi vodi do lepote dobre ureditve« (navajam po uradnem angleškem prevodu). Zavračanje razrednega boja in njegova zamenjava z razrednim prijateljstvom pa v resnici sledi iz katoliškega dožemanja hierarhije. Vsaka raven hierarhije je v ljubezni povezana z ostalimi ravnmi, v kolikor je

1.2. Postopek javnega razpisa

114. člen (besedilo javnega razpisa)

Besedilo objave javnega razpisa mora vsebovati:

- jasno navedbo, da gre za javni razpis za izbiro kulturnih programov ali projektov, pri katerem bodo financirani v okviru sredstev, ki so na razpolago za posamezen javni razpis, tisti programi oziroma kulturni projekti, ki bodo v postopku izbire ocenjeni oziroma ovrednoteni višje,
- področje oziroma področja kulturnih programov ali projektov, ki so predmet javnega razpisa,
- umetniške, kulturnopolitične, strokovne in druge kriterije, po katerih se bo posamezen prijavljeni kulturni program ali projekt ocenjeval oziroma vrednotil;
- pogoje, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci,
- okvirno vrednost razpoložljivih sredstev, namenjenih za predmet javnega razpisa,
- obdobje, v katerem morajo biti porabljeni dodeljena sredstva,
- razpisni rok,
- način pošiljanja in vsebina vlog,
- navedbo uslužbenec ministrstva oziroma organa v njegovi sestavi, pristojnih za dajanje informacij v zvezi z javnim razpisom,
- informacijo o morebitni razpisni dokumentaciji, ki je vlagateljem na razpolago.

Poleg navedenih podatkov iz prejšnjega odstavka se lahko objavijo tudi drugi podatki, če so potrebni glede na vrsto predmeta javnega razpisa.

Vsebinsko razpisne dokumentacije posebej določa besedilo javnega razpisa.

Če jo gledamo skozi prizmo individualnosti, hierarhija mora biti idiotska – ureditev, ki je ne upravičuje skupni cilj, temveč ugodnosti, ki jih nudi svojim posameznim članom. Takšen je vsaj pogled ameriškega liberalizma, ki je utemeljen na teoriji družbene pogodbe, po kateri se človeštvo združi in privoli v to, da mu vladajo – ne zaradi kakšnega višjega cilja izven posameznika, temveč za zaščito posameznika pred drugimi posamezniki.

vsaka izmed njih potrebna za dosego skupnega, transcendentnega dobrega.

Skozi svoje hierarhično razumevanje stvarstva (in ne *kljub* njemu) Cerkev istočasno zagovarja radikalno enakost v dostojanstvu med razredi, ljudmi, laiki in duhovščino in tako naprej. Enakost za Cerkev ne korenini v nekem jedru enakomerne in identične vrednosti, ki naj bi bila skupna in *a priori* dana vsem ljudem, temveč v statusu slehernega človeka kot Božjega otroka. Cerkev ta status opisuje kot usodo, ki jo je človeštvo doseglo skozi posvojitve – Bog sprejme človeštvo v svojo družino preko osebe Jezusa Kristusa. Tukaj mi ni potrebno opisovati teoloških podrobnosti. Dovolj je, če povem, da usmeritev celotnega človeštva h *končnemu* transcendentnemu cilju – pridružitve k Božji družini – človeštvo ureja v hierarhijo in služi kot pozitivna podlaga za univerzalno človeško dostojanstvo, tako kot cilj dobro zgrajene hiše ureja delavce v hierarhijo in jih krati blagoslavlja z enakostjo, lastno ekipi.

Individualizem in idiotizem

Večji, kot je transcendentni cilj, bolj grozno je, če ga izpodrinejo s cilji imanentnega jaza. Povsem razumljivo je, da je sebičnost duhovščine ustvarila ozračje nasprotovanja hierarhiji. Toda resnični razlog za naš navidezno »naraven« odpor do hierarhije (če odmislimo primere idiotskih antihierarhij) morda tiči v dejstvu, da živimo vpeti v relativno mlado in vprašljivo filozofijo individualizma. Totalna kritika individualistične filozofije presega smoter tega eseja, lahko pa izpostavim dve izmed njenih predpostavk, ki nas usodno ovirata pri vsakršnem zdravem razumevanju hierarhije.

Prva je ideja, da obstajamo brez kakršnegakoli definitivnega končnega smotra, da torej svojega *pravega jaza* ne odkrivamo, udejanjamo ali izgubimo izpred oči, temveč *se odločamo*, kdo smo. V luči te ideje se urejenost k nekemu definitivnemu smotru kaže kot nekaj tujega, kar je človeku vsiljeno od zunaj. Če smo res po svojem bistvu bitja brez definitivnega smotra, potem je ekstatična hierarhija, ki je po svoji naravi naravnana k določenemu smotru, za nas nekaj nenaravnega. Kaže se nam kot nekaj nebistvenega in samovoljno izbranega.

Druga ideja, da posameznik obstaja pred skupnostjo, namesto da se konstituira v skupnosti in skozi njo (vselej že v odnosu do drugih ljudi, vselej že sin, vselej že hči), spet postavlja hierarhijo v ektrinzičen položaj glede na človeštvo. Če je individualnost naša

resnična narava, potem naša naravna usmeritev ne more stremeti proti nikakršnemu *skupnemu* dobrem ali cilju, ampak mora biti orientirana k individualni izpolnitvi in zadovoljstvu. Če jo gledamo skozi prizmo individualnosti, hierarhija *mora* biti idiotska – ureditev, ki je ne upravičuje skupni cilj, temveč ugodnosti, ki jih nudi svojim posameznim članom. Takšen je vsaj pogled ameriškega liberalizma, ki je utemeljen na teoriji družbene pogodbe, po kateri se človeštvo združi in privoli v to, da mu vladajo – ne zaradi kakšnega višjega cilja izven posameznika, temveč za zaščito posameznika pred drugimi posamezniki.

Ko se te amerikanizirane ideje združijo s kritiko cerkvene hierarhije, dobimo smešne rezultate. Ironično je, da se užaljeni laik in pokvarjeni škof ujemata v skupni predpostavki – da mora hierarhija služiti posamezniku. Duhovnika preziram in se pritožujem nad tem, da si prilašča zmožnost opravičevanja grehov ali da svoj poklic omejuje na moške, ker verjamem, da mora biti Cerkev v svojih temeljih urejena tako, da zagotavlja moje individualno zadovoljstvo, da podpira moje pravice in mojo izpolnitev. Izenačenja laiške in duhovniške funkcije si želim zato, ker mi hierarhična ureditev Cerkve odreja to, kar mi pripada. Tako tudi škof, ki živi v graščini, si prisvaja darove vernikov in še na druge načine zatira Cerkev, implicitno verjame, da je Cerkev namenjena njegovemu individualnemu zadovoljstvu in izpolnitvi njegovih želja. Res je, da si ne želi izenačitve med laiki in duhovščino, ampak le zato, ker je fokus idiotske, navznoter obrnjene hierarhije omejil na specifičen razred posameznikov – ali nemara celo izključno nase. V obeh primerih je ekstaza opuščena zavoljo idiotizma in transcendentni smoter opuščen zavoljo zadovoljevanja lastnih potreb.

Če pa je človekova narava ekstatična, če lahko postanem resnično jaz šele s preseganjem samega sebe in vzponom preko individuuma v Družino, s prehodom iz egoističnega »jaz« k ekleziastičnemu »mi«, iz sebe v drugega – potem je hierarhija umetnost, modus operandi človeka in izpolnitev naše narave. Mati Cerkev tako v svoji hierarhični strukturi postane šola ljubezni, ki človeštvo odvrta stran od egoizma in proti skupnemu dobremu. Radost, ki nam jo vzbuja udejstvovanje v hierarhičnih strukturah, pa naj gre za otroško veselje nad pokemoni ali za odraslo nagnjenost k dobro urejeni skupnosti, nas tako ne razkrinka kot prikrite fašiste ali reakcionarje, temveč je nekaj naravnega za cvetoča človeška bitja. \

PREVOD: PETER PAHOR